

Az áldozathozatal politikája

A kormányzópárt és a kormány legújabb szlogenje, jelszava, hogy össznépi áldozathozatalra van szükség a válság legyűrésére. Az miniszterelnök és az MSZP tagjai látható módon, igen összehangoltan noszogatják a társadalom tagjait (s nem utolsósorban Magyarország legtehetősebb polgárait is): vegyék ki részüket a válságkezelésből, legyenek nagyvonalúak, hozzanak áldozatokat az ország talpra állása érdekében.

Az áldozathozatal igénylése a politikában nem ritka, s általában akkor kerül előtérbe, amikor a „normális” pártviszonyok összekuszálódnak, a kormányzás hagyományos mechanizmusai megroppannak, s – úgymond – a pártok feletti, össznemzeti kormányzás igénye kerül előtérbe. Jól ismert, hogy Churchill a II. világháborúban „vért, verítéket és könnyeket” (azaz kolosszális áldozatot) kért a britektől, akik ezt meg is adták a konzervatív miniszterelnöknek, igaz (s ezt már kevesebben tudják) a háborút követően – „a hála nem politikai kategória” – a választók az első adandó alkalommal megbuktatták a számukra háborút nyerő miniszterelnököt. Kevésbé ismert, hogy a szabad Ausztria első kancellára, Leopold Figl 1945 karácsonyán hasonlóképpen drámaian fordult az osztrákokhoz: „Nem tudok nektek semmit adni karácsonyra. Még gyertyát sem tudok adni karácsonyfákra, már ha egyáltalán van karácsonyfátok. Nem tudok karácsonyi ajándékot adni. Egy darab kenyeret sem tudok adni, egy darab szentet se, hogy fűthessetek, üveget sem az ablakotokra...semmink nincs. Csak kérni tudok tőletek, higgyetek ebben az Ausztriában”.

Érdekes módon az áldozathozatal motívuma 20 évvel a rendszerváltás után jelent meg a hazai közbeszédben. 1989-90-ben – emlékezetünk szerint – a vezető kormánypártok és az ellenzék sem beszéltek áldozatokról, megszorításokról. Az óriássá növekedő államadósság, a hatalmas hiány közepette megfogalmazódhatott volna a „semmink nincs” drámai beismerése, de ez mégsem történt meg, nyilván azért nem, mert a késő kádárizmusból kilépve Magyarország politikusai és polgárai erős közös hittel rendelkeztek az újonnan megismert demokrácia értékeivel és intézményeivel kapcsolatban.

2009-ben azonban eljutottunk oda, hogy a vezető kormánypárt és az általa működtetett kormány egyértelműen áldozatokat, sőt ami ennél már több: *tartós áldozathozatalt* kér a társadalom valamennyi polgárától. Vajon ennyivel rosszabb a helyzet, mint 20 évvel ezelőtt

volt? Vagy inkább arról van szó, napjainkra jutottunk odáig, hogy a politika ki *mer* mondani olyan dolgokat is, amelyeket korábban nem mert? Bárhogyan is van: aki áldozathozatalt kér, tudatában van annak, hogy a „hagyományos” kormányzati eszközök jó részét már kimerítette. Churchill és Figl példája azt mutatja, hogy az adott korban a kormányok számára nem maradt más, mint közvetlenül odafordulni az emberekhez, s vállaltan az emberek belátására apellálni.

Az áldozathozatal szlogenje az egész politikai elitől idegen volt eddig, a mai szocialista párttól és a kormánytól ez az odafordulás még inkább váratlan, miközben elkésett is. Váratlan annyiban, hogy sem korábban, sem pedig az elmúlt hét éves kormányzási periódusban nem emlékszünk olyan időszakra, amikor az MSZP ország-menedzselő politikai irányvonala „rést” hagyott volna a társadalomhoz való közvetlenebb odafordulás számára, az uralkodó szlogen inkább az volt, hogy a „kormányzat tudja a dolgát” vagy az, hogy „egyedül a baloldal képes közelebb vinni Európához az országot”.

Az őszi beszéd kipattanása azonban egy váratlan „kegyelmi pillanat” is lehetett volna a baloldal számára, amivel arra utalunk, hogy szerintünk a korábbi miniszterelnök reagálhatott volna egészen másképpen saját beszéde kipattanására. Elvben meg lett volna a lehetőség a pályamódosításra, a társadalom teljes nyilvánosságához történő odafordulásra – persze egy erőteljes önkritikai attitűd kíséretében. Ám ez a váltás akkor elmaradt. Most pedig ez az odafordulás – ha tetszik: az utólagos önkritika - *megkésettnek* látszik. Hiszen nyilvánvaló módon az MSZP népszerűsége vészesen leapadt, a politikai-szakértői kormány pedig nagy valószínűséggel nem remélheti azt, hogy az áldozathozatal szlogenjére épített új kormányzati stílus eredményes lehet, lévén hiányoznak azok a társadalmi és lélektani feltételek, amelyek a maga korában a brit miniszterelnöknek vagy az osztrák kancellárnak megadták szavai meghallgatásának esélyét.

Hangsúlyozzuk: a legszélesebb áldozathozatalra való kormányzati felszólítás a politika legitim eleme. Háborúk, válságok, nélkülözések, drámai átalakulások esetén szinte természetes, hogy vezető politikusok „rendkívüli” lépésekre szánják el magukat. Ám az a politikus, aki áldozatokat vár el a társadalomtól, tisztában kell legyen vele, hogy a társadalom nem mindig és nem mindenkinek adja meg a bizalmat, nem mindig és nem mindenkivel szemben lojális. Ezzel Bajnai Gordon is nyilván számol. Bizonyára tudja, hogy kérése süket fülekre talál majd a jobboldalon és annak közönségében.

Ami nem változtat azon a tényen, hogy természetesen Magyarországon a legüdvösebb opció az volna, ha a válság leküzdésére sikerülne feloldani a szembenálló politikai riválisok közötti egészségtelen szembenállást, és rávenni őket, hogy valamiféle válságkezelési minimumban állapotodjanak meg. Ám elnézve Orbán Viktor EP kampány-nyitón elmondott beszédét, a helyzet most talán még kiélezettebb, mint ahogy eddig volt. Orbán eddig is erőteljesen fogalmazott a kormány és az MSZP kapcsán, a most hangoztatott „elég volt” kitétel azonban semmilyen pozitív kimenetellel nem kecsegtet azok számára, akik a közeljövőt a kormány és az ellenzék között egy a korábbinál konstruktívabb viszonyként képzelték el.

Mindezek alapján attól tartunk, hogy az új kormány áldozathozatalt kérő politikája a baloldal egyre szűkülő közönségén túl a világon senkit nem ösztökél majd a kormány kérésének meghallgatására, talán épp ellenkezőleg, még csak jobban felhergeli majd Magyarország indulatos térfelét. Ami fél évszázaddal ezelőtt bejött egy brit és egy osztrák politikusnak, s ami akkor egyesítette Nagy-Britanniát és Ausztriát, az a mai Magyarországon nem működik. Nálunk minden másképpen van.

De vajon képes lesz-e egyesíteni az országot a Fidesz? – egyre inkább ez a kérdés foglalkoztat bennünket, s – tartunk tőle – az egész országot.